

društva in akademije, to je izvršil Fr. Bartoš sam. Poleg jezika ljudstva je proučeval Bartoš tudi narodno pesem. Prvo zbirko „Anthologie pesmi narodnich“ je izdal l. 1874. in tekem let je izšlo še pet velikih zbirk narodnih pesmi moravskih. Posebno pozornost je posvetil življenju in šegam moravskih Slovakov in Vlahov, ki jih je opisal v delu „Lid a národ.“ L. 1888. je v Brnu izdal spis „Naše děti“ za kateri je bil odlikovan z nagrado peterburške akademije. L. 1898. je šel sicer v pokoj, a ni nehal nadaljevati svoje znanstvene študije. Sad teh študij je že omenjeno monumentalno delo „Slovník dialektologický“, ki je izšel v Pragi.

Josef Kajetán Tyl. 11. julija je minilo 50 let, kar je v Plznju na Češkem umrl J. K. Tyl, češki buditelj, časnikar, leposlovec, dramatik in dramaturg. Tyl je bil narodni buditelj. Vse, kar se je godilo v Pragi od tridesetih let XIX. stoletja, je našlo v Tylo navdušenega pomočnika in delavca. Bil je šele dijak, ko je prišel v Prago in je že budil narod. Buditelja in književnika je iz njega napravil zlasti V. K. Klicpera v Kraljevem Gradcu, kjer je bil Tyl poprej študiral. Prišel je tja iz Kutne Hore, kjer je bil rojen 11. februarja 1808. V Pragi je uredoval časopise, ki jih je izdajal Pospíšil. Že na gimnaziji se je bavil s pisateljstvom; za novelo „Statný Beneda“ je dobil kot honorar oguljeno suknjo. Tyl je ustvaril tako-rekoč češko novelo in roman. Njegove novele in romani so sicer preveč romantični in tendenčni, ali imeli so velik vpliv na navadno prebujenje. Snov za svoje povesti je Tyl črpal iz rodoljubne zgodovine ali pa iz sodobnega življenja. „Rozina Ruthardova“ (1838) spada k najstarejšim, „Dekret Kutnohorský“ (1841) in „Poslední Čech“ k njegovim najboljšim delom. Tyl je spretno uredoval tudi časopise „Jindy a nyní“, „Vlastimil“, „Posel z Prahy“ in „Selské noviny“. Najrajši je Tyl deloval za gledišče. Pisal je igre in bil tudi sam igravec. Radi igre „Jan Hus“ je moral l. 1848. zapustiti Prago in od tistega časa je kot režiser in ravnatelj glediške družbe potoval po Češkem do smrti; umrl je v revščini v Plznju dne 11. julija 1856. Dasi Tyl na dramatičnem polju, njemu najbolj priljubljenem, ni mogel ustvariti imenitnih del, vendar ima za gledišče in za češko dramatično književnost velike zasluge, ker je s svojimi igrami budil narodno zavest in ljubezen do gledišča. Tyl je spisal kakih sto iger in še danes so njegove igre: „Paličova hcera“, „Paní Marjánka, matka pluku“, „Strakonický dudák“ in „Jižúkové vidění“ priljubljene na čeških odrih. K najstarejšim Tylovim igram spada „Fidlovačka“, v kateri se nahaja kot kuplet pesem „Kde domov můj“. Veseloigra občinstvu ni ugajala, tembolj pa pesem „Kde domov můj“, ki je kljub vsemu praganjanju od tistega časa postala himna češkega naroda. Sevéda več nego besede Tylove je njeno priljubljenost provzročil napev, ki ga je zložil slavni češki skladatelj Fr. Škroup (1801—1862).

Lužiški Srbi so obhajali v Budesticah 15. julija dvestoletnico po smrti svojega prvega pisatelja Mihe Frencela. M. Frencl je bil pastor v Budesticah. Že pred njim se je sicer pisalo lužiško-srbsko; lužiški župniki so namreč sami za ljudstvo prevajali „Sveto pismo“ in druge verske knjige. Njih jezik pa je bil slab; preveč so se držali nemščine in ž njo kvarili jezik. Frencl pa je znal češko in poljsko, primerjal je, čistil, tvoril srbsko lužiške izraze ter tako dal podlago čistemu, gibčnemu, pismenemu lužiško-srbskemu jeziku obogatitvi ga z več prevodi iz „Svetega pisma“ in drugimi verskimi spisi. Od tistega časa (1629—1706) je bil lužiško-srbski jezik pismen jezik in polagoma se je tudi razvijala njegova mala književnost.

Jakub Bart-Čišinski, lužiško-srbski duhovnik in kakor ga imenuje brnska „Hlídka“, največji pesnik najmanjšega slovanskega naroda, je obhajal 20. avgusta svojo petdesetletnico. Čišinski je od smrti Zejlerja (1872) najboljši lužiško-srbski pesnik; olupal je lužiški pesniški jezik in obliko. Lužiško poezijo je, kar misli zadene, vglobil in ji določil nov pravec z zbirkami: „Kniha sonetow — Formy — Příroda a vnutroba — Serbske zynki“. Do Čišinskega je bilo glavni ton lužiško-srbske poezije rodoljubno in versko čuvstvo; Čišinski je v njo prinesel tudi druge tone zlasti izvirne motive iz prirode. Čišinski je spisal prve pesni že l. 1874. kot dijak. Od tistega časa je izdal devet pesniških zbirk, dalje prvo lužiško dramo „Na Hradžisku“, epos „Nawoženje“, roman „Narodowc a wotrodženc“ in razne drobne spise.

Lužiško-srbsko semenišče v Pragi obhaja letos dvestoletnico svojega obstanka. Semenišče je preživelo že razne boje in burje; saksonska vlada ga je že večkrat nameravala uničiti, a semenišče je vendar še v Pragi ostalo. Njegovi gojenci študirajo na nemških zavodih. Sedaj je v semenišču 13 gojencev: 12 gimnazijcev in en bogoslovec. Saksonski deželni zbor od leta 1846. prispeva na vzdrževanje s 6 študentski po 150 mark; semenišče pa ima tudi lastne ustanove. L. 1846. je bilo v semenišču ustanovljeno literarno društvo „Serbówka“, ki še zdaj obstoji. Iz semenišča so izšli najbolj delavni možje na narodnem lužiško-srbskem polju, kakor: Hórník, Dučman, Luščanski, Česla, Skala, Bart Čišinski, Libš, Andricki i. dr.

Fr. Št.

Eliza Orzeszkowa, sloveča poljska leposlovna pisateljica, obhaja letos štiridesetletnico književne delavnosti. Talent Orzeszkowe je ravno tako samostojen kakor talent pesnice Konopnicke, četudi je manj vzleten. Talent Orzeszkowe se ni pokazal namah, takoj pri prvem njenem proizvodu, ampak po neumorni marljivosti se je tekom let šele razvil in dosegel sedanjo dovršenost. Orzeszkowa je spisala več nego 60 zvezkov povesti in novel; najboljša njena